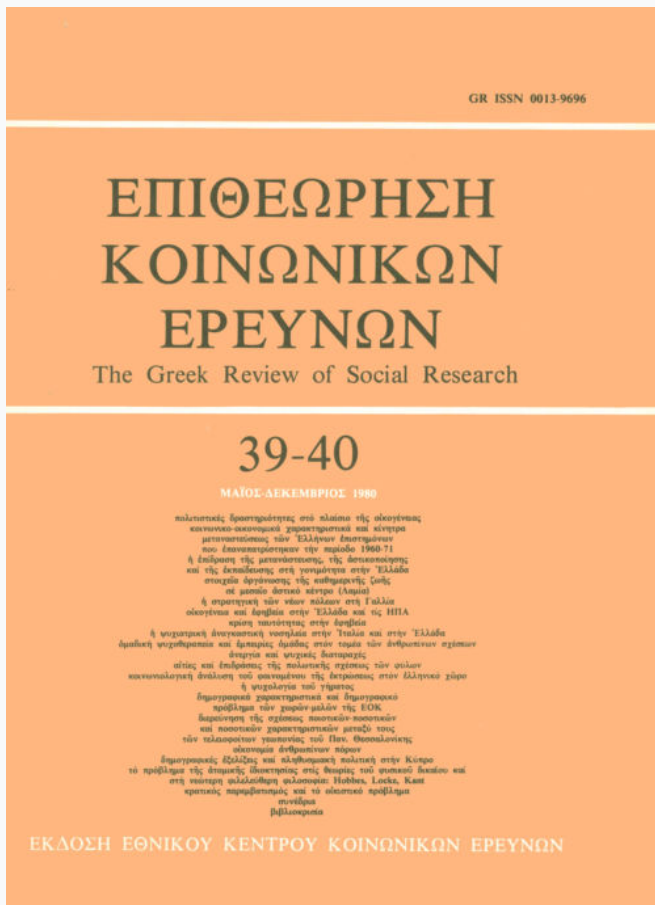

The Greek Review of Social Research

Vol 39 (1980)

39-40

Μ.Ραφαήλ, Κοινωνιολογική θεωρία. Αναδρομή και προοπτικές

Λίτσα Νικολάου-Σμοκοβίτη

doi: [10.12681/grsr.565](https://doi.org/10.12681/grsr.565)

Copyright © 1980, Λίτσα Νικολάου-Σμοκοβίτη

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Νικολάου-Σμοκοβίτη Λ. (1980). Μ.Ραφαήλ, Κοινωνιολογική θεωρία. Αναδρομή και προοπτικές. *The Greek Review of Social Research*, 39, 464–465. <https://doi.org/10.12681/grsr.565>

βιβλιοκρισία

Μ.ΡΑΦΑΝΑ, *Κοινωνιολογική Θεωρία. Αναδρομή και προοπτικές* (Αθήνα, 1979, Έκδ. Καραμπερόπουλος, β' έκδοση).

Κοινωνιολογία και Κοινωνική Διοίκηση (Αθήνα, 1978, Έκδ. Καραμπερόπουλος).

Στόχος της πρώτης εργασίας (*Κοινωνιολογική Θεωρία. Αναδρομή και προοπτικές*) είναι η γενική έποπτη της πορείας της Κοινωνιολογίας ως επιστήμης στη δυναμική της μορφή και η γενική έποπτη του πεδίου, δηλαδή η στατική θεώρηση των διαφόρων θεωριών σε σχέση με αυτούς που τις άναπτυσαν.

Τό έργο αναφέρεται στην εξέλιξη της κοινωνιολογικής θεωρίας και στους προβληματισμούς της. Ειδικότερα, με κριτική ανάλυση, σχολιασμό και παρουσίαση συμπερασμάτων:

—Παρακολουθεί και έντοπίζει τά στοιχεία εκείνα συγγενών επιστημών, τά όποια συνέτελεσαν σταδιακά και με συγκλίνοντα τρόπο στό να διαμορφωθεί στις άρχές του 19ου αιώνα ή Κοινωνιολογία σάν αυτόνομος επιστημονικός κλάδος.

—Έπισημαίνει ότι από τούς άρχαίους κλασικούς χρόνους διατυπώθηκαν άπόψεις κοινωνιολογικού περιεχομένου, μελετήθηκαν συστηματικά κοινωνικά φαινόμενα και πραγματοποιήθηκε κοινωνιολογική μεθοδολογική προσέγγιση τούς.

—Παρουσιάζει τά βασικά στοιχεία της κοινωνιολογικής θεωρίας, όπως άναπτύχθηκε από τούς θεμελιωτές της και όπως στην συνέχεια εξέλιχθηκε με άποκλίνοντα τρόπο από τις διάφορες σχολές και τάσεις.

—Διευρενά και ανάδειξη τής παρούσα θέση της κοινωνιολογικής θεωρίας, τό χώρο μέσα στόν όποιο κινείται, τά προβλήματα τά όποια αντιμετώπιζει και τις κατευθύνσεις οι όποιες διαμορφώνονται.

Τέλος, διατυπώνονται συλλογισμοί γιά τό μέλλον τής Κοινωνιολογίας, τή χρησιμότητα και τή συμβολή της τόσο στό πεδίο τής μελέτης, άναλύσεως και έρμηνείας τής κοινωνικής ζωής, όσο και γιά τήν ύπόδειξη έναλλακτικών έπεμβάσεων γιά τήν πραγματοποίηση κοινωνικών μεταβολών και μετασχηματισμών, βάσει επιστημονικών διαπιστώσεων. Ό συγγραφέας ύπεισέρχεται άκόμα σε θέματα προβληματικής τού προορισμού τής Κοινωνιολογίας κάτω από τό φώς τών εξελίξεων τής ειδικεύσεως και τής έξωτερικής πίεσεως, γιά τήν άξιοποίηση τής επιστήμης, σάν εργαλείου όχι μόνο μελέτης αλλά και χρήσιμης έφαρμογής.

Βασική θέση τού συγγραφέα είναι ότι ή Κοινωνιολογία δέν άποτελεί μόνον όντολογική επιστήμη, αλλά έχει και τελεολογικά και κανονιστικά στοιχεία. Δηλαδή, πέρα από επιστήμη τού «κοινωνικού έναι», ή Κοινωνιολογία μπορεί με τή σταθερή έφαρμογή όρισμένων άρχών και κάτω από όρισμένες προϋποθέσεις νά γίνει και σκόπηση και χρήση, βρίσκοντας τόν προορισμό της και τό λόγο ύπάρξεώς της στη μελέτη τού «όόντος γενέσθαι» πού τελικά θά τήν καταιώσει.

Παρά τις δυσκολίες πού παρουσιάζει σε άνάλυση περιπτώσεων ή διάβρωση της β' ηλξης, ό συγγραφέας κατόρθωσε νά παρουσιάσει τις άπόψεις του και τό άντικειμένο του με σαφήνεια και λογικό εϊσμό. Στο πρώτο κεφάλαιο —Οι συγκλίνουσες πορείες τής επιστημονικής σκέψεως πρός τήν Κοινωνιολογία—άναφέρονται οι συγκλίνουσες πορείες τής επιστημονικής σκέψεως από διαφόρους κλάδους πρός τή θεμελίωση τής Κοινωνιολογίας με τόν Comte. Στο δεύτερο κεφάλαιο —Οι θεμελιωτές τής Κοινωνιολογίας στό δέκατο ένάτο αιώνα—παρουσιάζονται άτομικά οι ιδρυτές και θεμελιωτές τής Κοινωνιολογίας. Στο τρίτο κεφάλαιο —Σχολές και τάσεις στόν είκοστό αιώνα—παρουσιάζονται οι τάσεις, οι ομάδες και οι σχολές πού διαμορφώνονται κατά τόν 20ό αιώνα, πάνω στις βάσεις πού έθεσαν οι θεμελιωτές, και στις όποιες έντάσσονται οι σύγχρονοι κοινωνιολόγοι σύμφωνα με τά έργα τούς και τά χαρακτηριστικά στοιχεία τής θεωρίας τούς. Στο τέταρτο κεφάλαιο —Θεματικές κοινωνιολογίες—παρουσιάζονται οι ειδικότερες κατά θέμα κοινωνιολογίες. Οι κυριότερες θεματικές κοινωνιολογίες είναι ειδικεύσεις μέσα στόν κλάδο, άνάλογα με τή μελέτη όρισμένου άντικειμένου και άντανακλούν τις σύγχρονες τάσεις τής επιστήμης. Στο πέμπτο κεφάλαιο —Έπιβεβαιώσεις, προβληματισμοί και προοπτικές—άναφέρονται τά κύρια χαρακτηριστικά τής σύγχρονης Κοινωνιολογίας, τά προβλήματα πού αντιμετώπιζει ή Κοινωνιολογία, οι άνα-

ζητήσεις της, ή μελλοντική της πορεία, και οι προσωπικές άπόψεις τού συγγραφέα σχετικά με τήν εξέλιξη της και τις προοπτικές της. Το κεφάλαιο αυτό άπασχολείται με τήν προβληματική τού προορισμού τής Κοινωνιολογίας κάτω από τό φώς τών σύγχρονων εξελίξεων.

Η εργασία αυτή άποτελεί άξιόλογη προσπάθεια νά δοθεί μία σύντομη, περιεκτική και άπλη σκιαγράφηση τής Κοινωνιολογίας ως επιστήμης. Άπό τόν έκτεταμένο σχολιασμό και έλεγχο βασικών ύποθέσεων προκύπτουν οι θέσεις τού συγγραφέα όσον άφορά τήν Κοινωνιολογία, οι όποιες είναι: (α) «οτι στη σύγχρονη επιστήμη τής Κοινωνιολογίας πολύ λίγα προστίθενται σήμερα πού νά μήν έχουν διατυπωθεί στό παρελθόν, είτε σε πρώτη μορφή, είτε κατά παραλήσιο τρόπο», και (β) «οτι ή Κοινωνιολογία δέν είναι μόνον όντολογική επιστήμη αλλά έχει και τά τελεολογικά και κανονιστικά της στοιχεία». Η σαφήνεια τού συλλογισμού, τό καθαρό και ζωντανό ύφος έπιτρέπουν τήν προσέγγιση τού έργου από τό εύρύτερο κοινό. Ό συγγραφέας μεταδίδει τά μηνύματά του σωστά, μέ σύστημα και μέθοδο, δίνοντας τήν ουσία άπαλλαγμένη από περιττολογίες και πλατυσμούς, με έφευγμάτα γιά περαιτέρω μελέτη και έμβάθυνση στα έπί μέρους θέματα και τις έννοιες. Η θέση τού βιβλίου είναι σύγχρονη, πραγματιστική και συνδυεμένη με τά έλληνικά δεδομένα.

Η Κοινωνιολογία και Κοινωνική Διοίκηση έρχεται σάν συμπλήρωμα στό προηγούμενο έργο. Άπό τήν άναδρομή πού έπιχείρησε ό κ. Ραφαήλ στην προηγούμενη εργασία του, προέκυψε ή ύπαρξη ένός έκτεταμένου πεδίου πού ξεπερνάει τήν κοινωνιολογική θεωρία και πού άποκαλείται Έφαρμοσμένη Κοινωνιολογία. Μέσα σ' αυτό τό πεδίο 'άναπτύσσεται ή Κοινωνική Διοίκηση σάν ιδιαίτερος κλάδος.

Τό έργο αυτό είναι άφιερωμένο στη θεμελίωση τής Κοινωνικής Διοικήσεως καθώς και στη μελέτη τών σχέσεων Κοινωνικής Διοικήσεως και Κοινωνιολογίας στό χώρο μας. Έτσι έξηγείται άλλωστε και τό σχέδιο έπεξεργασίας τής έλης, πού έχει σάν σκοπό τά δύοσε τά βασικά στοιχεία γιά τόν κλάδο τής Κοινωνικής Διοικήσεως και τήν οριοθέτησή του μέσα στό χώρο τής Έφαρμοσμένης Κοινωνιολογίας. Στο πρώτο κεφάλαιο —Τά γνωστικά πλαίσια—διηγόμαστε μέ συντομία μερικές από τις γενικές επιστημολογικές διακρίσεις και προϋποθέσεις. Άν και τά θέματα αυτά συνδέονται έμμεσα με τό κύριο θέμα τού βιβλίου, άποτελούν άναγκαία ύπενθύμηση όρισμένων μεθοδολογικών προτάσεων, άπαραίτητων σε κάθε κοινωνιολογική έρευνα. Στο δεύτερο κεφάλαιο —Άπό τήν Έφαρμοσμένη Κοινωνιο-

λογία στην Κοινωνική Διοίκηση—ανάλυται το πέρασμα, με προοδευτικό τρόπο, από τη θεωρητική στην Έφαρμοσμένη Κοινωνιολογία και από την τελευταία αυτή στην Κοινωνική Διοίκηση, χωρίς αυτό να σημαίνει διαφοροποίηση, γιατί η Κοινωνική Διοίκηση παραμένει συστηματικός κλάδος της Έφαρμοσμένης Κοινωνιολογίας. Στο τρίτο κεφάλαιο—Κοινωνική Διοίκηση και Κοινωνική Πολιτική—εξετάζεται το πλαίσιο και το περιεχόμενο της Κοινωνικής Διοικήσεως και συμπληρώνεται με σχολιασμό πάνω στη έννοια Κοινωνική Πολιτική στην Ελλάδα. Στο τέταρτο κεφάλαιο—Έρευνα, σχεδιασμός και προβλήματα στην Κοινωνική Διοίκηση—διατυπώνονται όρισιμες σκέψεις για την κοινωνική έρευνα και τόν κοινωνικό σχεδιασμό και ιδιαίτερα για τα κρίσιμα προβλήματα που υπάρχουν σε όλο το χώρο της Κοινωνικής Διοικήσεως. Τα Έπιλεγόμενα αποτελούν τελικές εποπτικές σκέψεις που επανασυνθέτουν Κοινωνιολογία και Κοινωνική Διοίκηση και τονίζουν τις μεταξύ τους διαλεκτικές αλληλεπιδράσεις.

Τό έργο αυτό αποτελεί συνεισφορά στην ελληνική βιβλιογραφία τών Κοινωνικών Έπιστημών, δεδομένου ότι επαυξάνει τις γνώσεις μας για ένα σύγχρονο τομέα έφαρμοσμένης επιστήμης. Οι πληροφορίες πού μάς δίνει και οι γενικές παρατηρήσεις γύρω από τή σχέση θεωρητικής και έφαρμοσμένης κοινωνικής επιστήμης, καθώς και γύρω από τή σχέση Κοινωνικής Διοικήσεως, Έφαρμοσμένης Κοινωνιολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής—ιδιαιτερα τό κεφάλαιο—μπορούν νά αποτελέσουν βασικές πηγές για τόν μελετητή τών συναφών θεμάτων αλλά και τό σπουδαστή πού εισάγεται στις σχετικές έννοιες. Τό έργο άπτεται πολλών επί μέρους θεμάτων πού ποικίλλουν από τή λογική και τή σκοπιμότητα τού νέου επιστημονικού κλάδου στόν ελληνικό χώρο μέχρι τις σχέσεις και τήν αλληλεπίδραση διαφόρων Κοινωνικών Έπιστημών μέ τόν έφαρ-

μοσμένο κλάδο τής Κοινωνικής Διοικήσεως.

Τό έργο αυτό είναι μία χρήσιμη εισαγωγή στόν κλάδο και ενημερώνει τόν άναγνώστη στά σύγχρονα πρότυπα τής διεπιστημονικής θεωρήσεως τών κοινωνικών προβλημάτων. Άλλωστε, ό κ. Ραφαήλ είναι ό πρώτος πού διδάξε Κοινωνική Διοίκηση στή χώρα μας, συγκεκριμενοποίησε τή δομή τής νέας σχετικής έδρας στήν Άνωτάτη Βιομηχανική Σχολή Παιραϊώς και μορφοποίησε τήν όλη διδασκαλία.

Γενικά, τό πού πάνω έργα, σαφή και καλά όργανωμένα, αποτελούν αξιόλογο συμπλήρωμα στήν επιστημονική βιβλιογραφία τών Κοινωνικών Έπιστημών στή χώρα μας και, συγχρόνως, παιδαγωγικά έγχειρίδια. Χαρακτηρίζονται από καθαρή έννοιολογηση, θετική μέθοδο, καλή δομή και γλαφυρό ύφος. Πιστεύεται ότι τά βιβλία αυτά θά ήσαν χρήσιμα για τήν εκπαίδευση σε θέματα Κοινωνικών Έπιστημών και κυρίως στήν Κοινωνική Πρόνοια και τήν Κοινωνική Πολιτική.

Η αξιολόγηση τών κλάδων τών Κοινωνικών Έπιστημών πού έπιχειρεί ό κ. Ραφαήλ στά δύο έργα του είναι ένδιαφέρουσα και φιλόδοξη. Τά έργα προάγουν τις Κοινωνικές Έπιστήμες στή χώρα μας και ενημερώνουν για τις τελευταίες εξελίξεις, τις προσπάθειες κοινωνικών έπιστημόνων για στενότερη διεπιστημονική συνεργασία, τις γενικές θεωρητικές τάσεις και μεθόδους και, τέλος, έπισημαίνουν τήν ανάγκη προωθήσεως τής Κοινωνιοτεχνικής για τήν αντιμετώπιση ζωτικών κοινωνικών προβλημάτων. Η βιβλιογραφία είναι πλούσια, έμπεριστατωμένη και ένδιαφέρουσα, και άποδεικνύει τήν άνεση πού έχει ό συγγραφέας μέ τις ελληνικές και ξενόγλωσσες πηγές στά θέματα του. Έπιτυγχάνει νά συνθέσει άπόψεις άλλων μελετητών μέ τή δική του άνάλυση, έλευθερος από προκαταλήψεις ή ιδεολογικές τοποθετήσεις. Πρόκειται για δύο αξιόλογα έργα μέ πολλά θετικά στοιχεία. Και τά δύο αυτά έργα αποτελούν συμβολή τόσο

άπό πλευράς προωθήσεως στόν ελληνικό χώρο τών Κοινωνικών Έπιστημών όσο και από πλευράς ενημερώσεως και είαισητοποιήσεως τού άναγνώστη στους τομείς πού άναφέρονται.

A. ΝΙΚΟΛΑΟΥ—ΣΜΟΚΟΒΙΤΗ
διδάκτωρ Κοινωνιολογίας

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

The Greek Review of Social
Research

Έκδότης: Έθνικό Κέντρο
Κοινωνικών Έρευνών (ΝΙΠΔΔ)
Σοφοκλέους 1, Αθήνα 122
Έτος 11ο, Τεύχος 39-40
Β' και Γ' τετράμηνο 1980

Φωτοστοιχειοθεσία:

Έπτάλοφος
Άρσφτηού 12-16

έπιμέλεια εκδόσεως
Τιμηά Δημοσιεύσεων
Διευθύνσεως Ένημερώσεως τού
Έθνικού Κέντρου
Κοινωνικών Έρευνών

ΤΙΜΗ: Δρχ. 300 \$ 18

συνδρομητές έσωτερικού (3 τεύχη)
για ιδιώτες δρχ. 500,
για σπουδαστές δρχ. 400,
για νομικά πρόσωπα, τράπεζες,
όργανισμούς δρχ. 600

ή άνδιημοσίευση τής όλης τού
περιοδικού έπιτρέπεται μόνο με
άδεια τού διευθυντού συντάξεως

Τά έντύπγραφα άρθρα εκφράζουν άπόψεις τών συγγραφέων